

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Сучасна наука, вітчизняна зокрема, багато уваги приділяє вивченню перекладу у зв'язку з його категорійною невизначеністю, термінологічною неоднозначністю, відсутністю диференційованості в розумінні змісту й смислу мовою оригіналу та мовою перекладу, а також через невіршеність питання про осягнення та передачу смислу іншомовного тексту під час перекладу. Багато процесів, які є прихованими в процесі дослідження міжкультурного транспонування смислу в системі конкретної мови, стають явними під час вивчення не тільки міжмовного, але й внутрішньо-мовного транспонування смислу. Саме тому виникає потреба визначення ключового поняття, навколо якого сконцентровано всі зусилля перекладача, на яке спрямовано всі текстові перетворення за умови збереження інваріанта. Таким поняттям є категорія смислу, а сам процес перекладу виявляється смислотранспонуванням.

Актуальність дослідження зумовлена зазначуваною багатьма дослідниками нагальною потребою більш глибокого вивчення механізму осягнення та передачі смислу іншомовного та іншокультурного тексту під час перекладу. Попри наявність багатьох праць, присвячених вивченню категорії смислу (Р. Барт, Л. С. Бархударов, А. А. Брудний, Л. С. Виготський, В. С. Виноградов, В. В. Демецька, Л. В. Коломієць, В. Н. Комісаров, В. А. Кухаренко, Ю. М. Лотман, Н. Л. Мишкіна, Г. Г. Москальчук, Я. І. Рецкер, О. Д. Швейцер та інші), досліджень в рамках утворення основи для процесу гармонізації під час перекладу сучасної християнської протестантської літератури не здійснювалося. Процес та результати гармонізації смислу під час перекладу ґрунтуються в дисертації на концепції перекладацького простору Л. В. Кушніної, яка є смисловою моделлю процесу перекладу.

Актуальність дослідження зумовлена також потребою вивчення аксіологічних аспектів перекладу текстів сучасної християнської протестантської літератури, спрямованих, з одного боку, на виявлення причин перекладацьких помилок та невідповідностей, а з другого – на обґрунтування умов та способів гармонізації смислу в процесі перекладу текстів сучасної християнської протестантської літератури.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в рамках комплексної наукової теми «Актуальні питання функціонування мов та перекладу в контексті сучасної філологічної освіти», що розробляється кафедрою англійської філології і перекладу Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету, державний реєстраційний номер 0113U000585.

Мета дисертаційного дослідження полягає в аналізі умов гармонійного транспонування смислової домінанти англійських текстів сучасної християнської протестантської літератури в тексти українською в аспекті концепції перекладацького простору.

Поставлена мета досягається за допомогою розв'язання таких **завдань**:

- схарактеризувати концепцію перекладацького простору з позиції перекладу текстів сучасної християнської протестантської літератури;
- дослідити категорію смислу в рамках перекладацького простору текстів сучасної християнської протестантської літератури;
- обґрунтувати вплив релігійної дискурсивної практики та її когнітивного підґрунтя на ступінь гармонійності транспонування смислової домінанти в процесі

перекладу текстів сучасної християнської протестантської літератури;

- проаналізувати процес гармонізації смислу в рамках концепції перекладацького простору в англо-українському напрямі перекладу текстів сучасної християнської протестантської літератури;
- описати методіку аналізу ступеня гармонійного відтворення смислового простору тексту оригіналу в тексті перекладу.

Об'єктом дослідження є перекладацький простір текстів сучасної християнської протестантської літератури.

Предметом дослідження є специфіка гармонійного відтворення категорії смислу в рамках перекладацького простору текстів сучасної християнської протестантської літератури.

Матеріалом дослідження слугували тексти сучасної християнської протестантської літератури англійською мовою та їхні переклади українською. Зокрема, джерелами прикладів були англійськомовні твори Т. Мертона, Д. Мак-Дауелла, Д. Елдреджа, С. Елдредж, Б. Гайбелса, Г. Чепмена, М. Каротерза, Д. Павела, Г. Ноуена, Б. Гамільтона, Д. Добсона, Е. Янга, Н. Райта у перекладі О. Кулиної, Т. Микитина, О. Гладкого, О. Мельник, О. Фешовець, А. Маслюхи, І. Ленишин-Бричук, Ю. Кирика, Н. Римської.

Матеріалом дослідження слугували також переклади з англійської мови українською текстів чотирьох джерел сучасної християнської протестантської літератури, виконані студентами та викладачами кафедри англійської філології і перекладу Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету в рамках проведення лінгвоперекладацького експерименту.

Загальний обсяг проаналізованого матеріалу становить 7328 сторінок, фактичний матеріал дослідження – близько 850 прикладів уривків текстового матеріалу, які ілюструють вираження та способи гармонійного відтворення компонентів перекладацького простору текстів сучасної християнської протестантської літератури.

Методи дослідження зумовлені його метою, завданнями й матеріалом, який аналізується. У праці використовуються такі методи й прийоми аналізу: методи аналізу та синтезу для виявлення та вивчення складових перекладацького простору текстів сучасної християнської протестантської літератури, описовий метод для точної і повної характеристики процесу проведеного дослідження та його результатів, метод лінгвоперекладацького аналізу для розкриття внутрішнього механізму взаємодії складових перекладацького простору текстів сучасної християнської протестантської літератури в процесі перекладу в рамках інституційного (релігійного) дискурсу, порівняльний аналіз текстів оригіналу та перекладу для виявлення механізму репрезентації дисгармонійності та гармонійності, метод суцільної вибірки, що використовувався в процесі добору матеріалу дослідження, лінгвоперекладацький експеримент для практичного підтвердження відповідних теоретичних положень.

Наукова новизна дослідження. У дисертації окреслено концептуальні засади когнітивно-дискурсивної парадигми транслятології, які входять до кола питань загальної та спеціальної теорії перекладу, й, відповідно, є підгрунтям заявленої дослідницької парадигми, в рамках якої вперше використано смислову модель перекладу – концепцію перекладацького простору для виявлення ролі смислу в

процесі перекладу текстів сучасної християнської протестантської літератури; дістало подальший розвиток детермінування смислу як текстотвірного чинника; введено поняття смислового простору тексту як синергетичного процесу в понятійний апарат лінгвоперекладознавчого дослідження; схарактеризовано процес гармонізації в аспекті перекладознавчого дослідження; виокремлено дискурсивні та когнітивні чинники впливу на ступінь гармонійного відтворення смислового простору тексту оригіналу в тексті перекладу; описано методику аналізу ступеня гармонійного відтворення смислового простору тексту оригіналу в тексті перекладу.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання отриманих даних в умовах реальної перекладацької діяльності, в практиці підготовки професійних перекладачів, з лінгводидактичною метою під час розробки методики профілактики й терапії перекладацьких помилок та невідповідностей, в загальних та спеціальних курсах: «Актуальні проблеми перекладознавства» (розділи «Технологічна складова перекладацької компетенції: Проблеми відтворення змісту в перекладі», «Технологічна складова перекладацької компетенції: Пошук оптимального перекладацького рішення», «Дослідження жанрово-стилістичних домінант текстів у перекладі»), «Вступ до галузевого перекладу» (розділи «Проблема перекладності», «Прагматичні проблеми перекладу», «Особливості галузевого перекладу») та практичних занять з «Практики перекладу галузевої літератури» (розділ «Жанрово-стилістичні проблеми галузевого перекладу»).

Особистий внесок здобувача. Основні положення та результати дисертаційної роботи отримані автором особисто. У працях [9, 11] здобувачеві належить докладний аналіз проблем гармонійного відтворення смислового простору текстів сучасної християнської протестантської літератури в перекладі.

Апробація результатів дослідження. Основні твердження роботи висвітлено на 7 міжнародних конференціях: Міжнародній науковій конференції «Українська мова і сфера сакрального» (Чернівці, 21–23 жовтня 2010 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика» (Київ, 1–2 квітня 2011 р.); V Міжнародній науково-практичній конференції «Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика» (Київ, 6–7 квітня 2012 р.); Міжнародній науковій конференції «Мови та літератури в глобалізованому світі: взаємодія та самобутність» (Київ, 18 жовтня 2012 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій проблемам суспільних наук (Москва, 26 січня 2013 р.); VI Міжнародній науково-практичній конференції «Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика» (Київ, 5–6 квітня 2013 р.); VII Міжнародній науково-практичній конференції «Міжкультурна комунікація: мова – культура – особистість» (Острого, 18–19 квітня 2013 р.) та на 5 всеукраїнських конференціях: I Всеукраїнській науково-практичній конференції «Соціокультурні та етнолінгвістичні проблеми галузевого перекладу в парадигмі євроінтеграції» (Київ, 3 квітня 2008 р.); II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Соціокультурні та етнолінгвістичні проблеми галузевого перекладу в парадигмі євроінтеграції» (Київ, 3 квітня 2009 р.); I Всеукраїнській науково-практичній конференції «Переклад у мультикультурному просторі: школи, традиції, перспективи» (Херсон, 19–20 листопада 2009 р.); Науково-практичній конференції «Українська наукова термінологія. Проблеми перекладу» (Київ, 11 грудня 2009 р.); II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Переклад у мультикультурному просторі: школи, традиції, перспективи» (Херсон, 20–21 жовтня 2011 р.).

Публікації. Проблематику, теоретичні та практичні результати дисертаційного дослідження викладено в 11 публікаціях: п'яти статтях, опублікованих у фахових наукових виданнях та у шести тезах доповідей на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел наукової літератури (347 позицій, з яких 35 – іноземними мовами), ілюстративного матеріалу (37 позицій), лексикографічного та довідкового матеріалу (14 позицій) та восьми додатків. Повний обсяг дисертації складає 274 сторінки, основний текст дисертації викладено на 250 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, охарактеризовано стан вивчення її в сучасному перекладознавстві, визначено актуальність та новизну роботи, окреслено мету і завдання дослідження, зазначено об'єкт та предмет дослідження, подано загальну характеристику фактичного матеріалу дослідження, методи його аналізу, вказано на наукову новизну та практичне значення результатів роботи, а також подано форми їхньої апробації та структуру роботи.

У **розділі 1 «Природа смислу та його вивчення в рамках концепції перекладацького простору»** подається загальнотеоретичне обґрунтування дослідження категорії смислу як апіорної властивості тексту, що є системою, яка самоорганізується та розвивається; розкривається сутність концепції перекладацького простору як смислової моделі перекладу та методології цього дослідження відносно текстів сучасної християнської протестантської літератури та аналізується співвідношення категорій смислового, текстового та перекладацького просторів у процесі перекладу вищезазначених текстів; визначається обсяг поняття «гармонія» та його роль у перекладацькому просторі текстів сучасної християнської протестантської літератури.

Смисл є ключовим поняттям перекладацького простору, цілісною, імпліцитною, полісемантичною одиницею лінгвоперекладацького аналізу тексту, лінгвістичним корелятом розуміння тексту. Текст та смисл є нероздільними поняттями, а текст є формою існування смислу. У перекладацькому просторі текст можна визначити як динамічну одиницю смислу, що транспонується перекладачем, в той час як сам перекладацький простір є смисловою моделлю процесу перекладу.

Проблема смислу широко досліджувалася в різних аспектах: як істотна ознака тексту (Р. Барт, А. А. Брудний, Л. С. Виготський, О. М. Леонтьєв, Ю. М. Лотман, О. Р. Лурія, Н. Л. Мишкіна, Л. М. Мурзін, Р. І. Павільоніс, Р. Якобсон та інші), як багаторівнева ієрархічна структура (Г. І. Богін, О. В. Бондарко, В. В. Виноградов, І. Р. Гальперін, М. М. Кожина, О. С. Кубрякова, В. А. Кухаренко, Г. Г. Москальчук, Т. І. Сильман та інші), як об'єкт перекладацької інтерпретації (Л. С. Бархударов, В. С. Виноградов, В. В. Демецька, Л. В. Коломієць, В. Н. Комісаров, О. Д. Швейцер та інші). Однак, незважаючи на велику кількість фундаментальних досліджень, переклад як простір взаємодії мов та культур з позицій смислотранспонування не розглядався до 2004 року, коли вперше було представлено цілісну концепцію континууму перекладацького простору як системи взаємодії мов та культур у процесі смислотранспонування, яка розвивається за законами гармонії (Л. В. Кушніна).

Концепцію перекладацького простору визначено й розроблено як концепцію простору взаємодії полів автора, перекладача, реципієнта й тексту (змістоє поле, фатичне поле, енергетичне поле), де смисл виступає базовою категорією перекладацького простору, а смислотранспонування – динамічним синергетичним процесом, що моделює нелінійні процеси, які проходять у перекладацькому просторі. Усе зазначене виступає підґрунтям для виявлення принципів гармонізації смислу тексту в перекладацькому просторі, характеристики поняття гармонійного тексту перекладу.

Концепція перекладацького простору ґрунтується на теоретичних положеннях та ідеях, висунутих у процесі еволюційного розвитку науки про мову, про онтологію перекладацьких процесів. Перекладацький простір характеризується як сукупність гетерогенних (різномірних) полів, імпліцитних текстових вимірів, диференційних смислів, де кожному полю перекладацького простору відповідає свій диференційний смисл, а їхньою взаємодією створюється інтегральний смисл цілого тексту, який характеризується власним невербалізованим способом прояву у вигляді образу тексту як утілення смислу, а сам текст розглядається як форма існування та буття смислу. Взаємодія всіх складових перекладацького простору спрямована на гармонізацію смислів і породження гармонійного тексту перекладу. Гармонійним текстом перекладу вважається такий текст, який передає той самий смисл, що й текст оригіналу, функціонуючи іншою мовою в іншій культурі, а гармонізація смислу розуміється як узгодження смислових просторів вихідного тексту та тексту перекладу на рівні глибинних образних зв'язків.

Згідно з концепцією, що вивчається, перекладацький простір є польовою структурою нелінійної конфігурації. Загальнолінгвістичне поняття «перекладацький простір» сягає корінням понять текстового простору та функціонально-семантичної категорії. Воно формується навколо змісту тексту оригіналу, що є інваріантом, та простягається до змісту тексту перекладу. Разом зі змістом текст виражає смисли, які є варіативними. Для вираження варіантів смислів у континуумі перекладацького простору виокремлюються його елементи – поля. Кожне поле виражає свій смисл, який у рамках концепції названо диференційним. Інтегральний смисл не є сумою диференційних смислів, він твориться їхньою взаємодією.

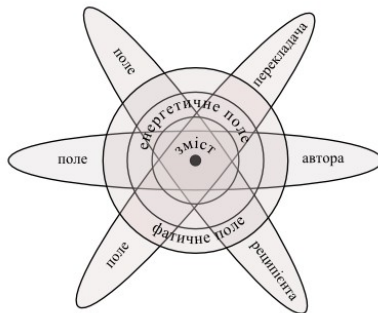

Рис. 1. Модель перекладацького простору Л. В. Кушніної

Для опису процесу перекладу в рамках концепції перекладацького простору було проаналізовано статус кожного імпліцитного текстового виміру та їхнє співвідношення з

полями перекладацького простору та зі смислами, що транспонуються, відносно текстів сучасної християнської протестантської літератури. У результаті проведеного аналізу теоретичних положень концепції перекладацького простору з позиції можливості її застосування у перекладі текстів сучасної християнської протестантської літератури, з'ясовано, що:

- передтекст – це такий імпліцитний текстовий вимір, який здатний продукувати смисл адресанта, так у поле автора проєціюється модальний смисл;
- підтекст співвідноситься з образом тексту; індивідуально-образний смисл формується в полі перекладача;
- контекст – це такий імпліцитний текстовий вимір, який здатний продукувати смисл адресата, у поле реципієнта проєціюється рефлексивний смисл;
- затекст – це такий імпліцитний текстовий вимір, який пов'язаний із семіотично ускладненими характеристиками тексту: сугестивність, креолізованість, супрасегментні характеристики тощо, іррадіювальний смисл, що формується в енергетичному полі;
- інтертекст – це такий імпліцитний текстовий вимір, який співвідноситься з загальнокультурною детермінованістю, міжособистісною та міжмовною поліфонією, феноменами дискурсивності, прецедентності тощо. Фатичне поле формує асоціативно-семіологічний смисл і є кульмінацією взаємодії мов та культур.

Найвищою метою процесу перекладу й результатом процесу смислотранспонування є гармонійний текст перекладу. Гармонія – співрозмірність частин та цілого, злиття в певних пропорціях різних компонентів об'єкта в єдине органічне ціле. Сміслові відношення, що виникають у перекладацькому просторі, можуть, з одного боку, призвести до породження гармонійного тексту перекладу (при цьому гармонія є найвищим рівнем в ієрархії оцінок якості перекладу, оскільки гармонійний текст перекладу виражає ту саму систему смислів, що й текст оригіналу), а з другого боку, до перекладацької дисгармонії, яка розцінюється як квазіадекватність та квазіеквівалентність.

У розділі 2 «Когнітивно-дискурсивні та жанрово-історичні параметри процесу гармонізації смислу в перекладацькому просторі релігійного тексту» аналізуються чинники, що впливають на процес смислотранспонування під час перекладу релігійних текстів; визначаються дискурсивні, когнітивні та жанрово-історичні параметри гармонізації смислу в перекладацькому просторі тексту сучасної християнської протестантської літератури.

В другому розділі подається докладний аналіз глобального фону, на тлі та в рамках якого існує сам текст, що при цьому безпосередньо взаємодіє з цим глобальним фоном та впливає на нього. Аналіз взаємовідношень і співвідношення тексту і дискурсу, ступеня впливу когнітивної бази дискурсу та жанрово-історичного тла на процес сприйняття та розуміння, а відтак, і перекладу тексту, було проведено з метою подальшого застосування отриманих даних для доведення того факту, що наріжним каменем процесу гармонізації смислу під час перекладу є ступінь розуміння реципієнтом-перекладачем тексту як індивідуально-авторського задуму не нижчий від того рівня, на якому текст подається самим автором.

Текст та дискурс перебувають у динамічній взаємовідповідності й сприймаються без відриву один від одного. Таким чином, гармонізація смислу в процесі перекладу

відбувається не тільки в рамках тексту (адже раніше було зазначено текст як форму існування та буття смислу), а й дискурсу. Відбувається декодування оригінального тексту, дискурсу, які потім транспонуються, щоб функціонувати в іншій мові та культурі. Невдачі цього процесу можуть траплятися з єдиної причини – нерозуміння. З погляду пізнання переклад є зміною різних видів розуміння, в результаті якої досягається смисл. Сам процес розуміння розглядається як діяльність розшифрування смислу, яка має, як і будь-яка інша діяльність, систему операційних засобів. Поняття «смисл» та «розуміння» є відносними і не можуть розглядатися відірвано одне від одного: немає смислу поза розумінням, а розуміння завжди є засвоєнням певного смислу. І саме розуміння забезпечує набуття достовірного знання. Декодування тексту та дискурсу як складників комунікації є процесом отримання та (під час перекладу) транспонування достовірного знання, що нерозривно пов'язаний з розумінням. Саме тому було докладно розглянуто пізнавальну процедуру розуміння та все, що з нею пов'язане, для чіткого уявлення ступеня її впливу на процес смислотранспонування.

В результаті проведеного дослідження було з'ясовано, що індивідуальна когнітивна система є когнітивним контекстом дискурсії індивіда, який містить різні види знання, що керують дискурсивною діяльністю і є знаннями індивідуального рівня. У тексті як факті культури виявляється внутрішньодискурсивний прошарок знань – пресупозиції, що безпосередньо використовуються в процесі сприйняття тексту, тобто актуалізуються в конкретному дискурсі.

В рамках досліджуваної концепції перекладацького простору одним із суб'єктів перекладацької комунікації виступає перекладач, а основою процесу розуміння оригінального твору виступає його індивідуальна когнітивна система, саме на його енциклопедичній компетенції ґрунтується процес інтерпретації і саме від його розуміння залежить рівень інтерпретування, що значно підвищує рівень відповідальності перекладача під час здійснення перекладацької діяльності. Було виокремлено умови функціонування текстів релігійної, зокрема сучасної християнської протестантської літератури, які безумовно корелюють з умовами діяльності перекладача в рамках релігійного дискурсу, що є особливим типом інституційного дискурсу, спеціалізованим клішованим різновидом спілкування, зумовленим соціальними функціями партнерів та регламентованим як за змістом, так і за формою механізмом фіксації священного, сакрального знання, створення на його основі певної моделі поведінки задля прилучення до віри в рамках певної конфесії, за допомогою якої оцінюється поведінка конкретних людей. Ядром цього виду дискурсу є спілкування базової пари учасників комунікації: священник – священник, священник – мирянин, мирянин – мирянин, а найголовніше – Бог та людина. Протестантський дискурс є різновидом релігійного дискурсу, що характеризується спрямованістю на єдине джерело віри – Біблію, христоцентризм, антропоцентризм, які віддзеркалюються в текстах сучасної християнської протестантської літератури.

Смисловий простір тексту сучасної християнської протестантської літератури є взаємодією диференційних смислів задля дальшого творення інтегрального смислу тексту, а когнітивно-дискурсивна парадигма діяльності перекладача впливає на ступінь гармонійності транспонування смислового простору тексту сучасної християнської протестантської літератури в іншу мову та культуру.

У розділі 3 «Гармонізація смислового простору англійського та українського текстів сучасної протестантської літератури під час перекладу» аналізуються результати лінгвоперекладацького експерименту на тлі взаємодії складових перекладацького простору тексту сучасної християнської протестантської літератури; подається опис експериментальної методики аналізу ступеня гармонійного відтворення смислового простору тексту оригіналу в тексті перекладу.

Правомірність, необхідність та своєчасність вивчення концепції перекладацького простору, процесу смислотранспонування було доведено за допомогою лінгвоперекладацького експерименту, під час проведення якого учасникам було запропоновано перекласти тексти, що являли собою підрозділи вже надрукованих джерел сучасної християнської протестантської літератури. Під час аналізу враховувався ступінь гармонійності відтворення кожного з диференційних смислів і, як наслідок, інтегрального смислу загалом.

В перекладацькому просторі мають місце два типи процесів: спочатку відбувається інкорпорування смислів, а потім їхнє транспонування, що обумовлено формуванням та динамікою образу тексту та їхньою синергетичною взаємодією в полях автора, перекладача та реципієнта. В текстових полях здійснюється тільки транспонування смислів. В результаті сукупності процесів інкорпорування та транспонування смислів відбувається якісний стрибок – «народження нового смислу».

Моделювання поля автора співвідноситься з модальним смислом, способом прояву якого є модальна тональність тексту. Модальний смисл інкорпорується в індивідуально-образний смисл перекладача, що обумовлено осягненням підтексту через формування образу тексту в свідомості перекладача й співвідноситься з полем перекладача. Індивідуально-образний смисл інкорпорується в рефлексивний смисл реципієнта, в полі якого відбувається «розпаковка смислів». За результатами лінгвоперекладацького експерименту гармонійне відтворення смислового простору текстів сучасної християнської протестантської літератури в процесі транспонування модального, індивідуально-образного та рефлексивного смислів відбувається завдяки специфіці жанру. Значну роль також відіграє жорстка регламентація та обмежений обсяг інтерпретацій в рамках перекладу означуваних текстів.

Зазначену взаємодію проілюструємо за допомогою фрагменту перекладів книги Д. Елдреджа «Дике серце» (John Eldredge «Wild at heart»), що були зроблені під час експерименту:

Текст оригіналу:

*And thus the heart of a man **is driven** into the high country, into remote places, like a wounded animal looking for cover* [John Eldredge «Wild at heart»].

Тексти перекладу:

1. І, таким чином, серце чоловіка **втікає** у високогір'я, у віддалені місця, мов поранений звір, що шукає притулку [Д. Елдредж «Дике серце»].

2. А тому серце чоловіка **змушене ховатися** в неприступній височині, як зране-на тварина, що шукає порятунку високо в горах [за матеріалами лінгвоперекладацького експерименту].

3. І внаслідок цієї експансії серце чоловіка **витісняється** в якусь віддалену високогірну область, немов поранена тварина, яка намагається знайти укриття [за матеріалами лінгвоперекладацького експерименту].

Конструкція «*is driven*» по-різному відбивається у свідомості перекладачів, формуючи відповідний образ, що, згодом, транспонується в поле реципієнта, тобто інкорпорується в рефлексивний смисл. Всі ці образи мають своєю опорною точкою, по-перше, поведінку пораненої тварини, по-друге, віддзеркалення психологічного налаштування людини. Що до першого припущення, то під час полювання поранений звір спочатку витісняється з того місця, де він перебуває, його змушують рухатися шумом, він втікає і змушений ховатися. Навіть неосвічений у полюванні реципієнт може уявити собі поведінку пораненої тварини, тому образ, закладений автором, передається в усіх варіантах перекладу. Щодо другого припущення, то поведінка людини в моменти небезпеки, значних труднощів або завданого болю певною мірою залежить від її психологічного налаштування: вона втікає, ховається або, намагаючись опиратися, витісняється зі своїх позицій. Образ, що сформувався у свідомості перекладачів, відбивається в полі реципієнта відповідно до задуму автора.

Транспонування фактуального смислу «вимірюється» характером розгортання тема-рематичної прогресії тексту в змістовому полі тексту. Вичленовування та збереження актуального членування вихідного тексту в тексті перекладу рівноцінно його транспонуванню перекладачем. Гармонійне відтворення смислового простору текстів сучасної християнської протестантської літератури в процесі транспонування фактуального смислу відбувається завдяки чітко окресленій темі (проповідь Євангелія), що є тлом для різноманітних рем.

Текст оригіналу:

Please keep one very important fact in mind as you read this book: No matter how wonderful your character is, it will never be wonderful enough to earn God's approval. This is not a book about how to get God sit up and notice you or how to improve your heavenly credit rating. As important as character is, it is not a way to earn salvation. That is because salvation cannot be earned – not even by courage, discipline, vision, endurance and love [Bill Hybels «Who you are when no one's looking»].

Тексти перекладу:

1. *Хочу попросити своїх читачів звернути увагу на один дуже важливий факт: Немає значення, наскільки чудовий ваш характер, він ніколи не буде таким, щоб заслужити схвалення Бога. Ця книжка не про те, як змусити Бога підвестися і зауважити вас, і не про те, як підняти вашу репутацію на небі. Яким би важливим не був характер, він не є шляхом до спасіння. Спасіння не можна заслужити – навіть за допомогою мужності, дисциплінованості, прозорливості, витривалості й любові [Б. Гайбелс «Які ми є насправді»].*

2. *Будь ласка, пам'ятайте дуже важливий факт, коли читаєте цю книгу: Не має значення, наскільки чудовий ваш характер, він ніколи не буде достатньо чудовим, щоб заслуговувати схвалення Бога. Ця книга не про те, як зробити, щоб Бог раптом зацікавився вами, або як поліпшити ваш небесний рейтинг. Хоча характер є важливим, це не є шляхом заслуговувати порятунок. Це тому, що порятунок не*

може бути заслужений – навіть сміливістю, дисципліною, проникливістю, терпінням та любов'ю [за матеріалами лінгвоперекладацького експерименту].

У поданому уривку темою виступає проповідь Євангелія, а ремою – формування характеру і все, що пов'язане з цим. Прийняти спасіння через Господа Ісуса Христа – означає прийняти рішення про зміну звичного способу життя та формування характеру, що відповідало характеру Спасителя.

Транспонування іррадіовального смислу обумовлено: енергодинамікою тексту, що детермінує вицлювання образу тексту перекладачем; енергетичною стратифікацією тексту; енергетичним напруженням в тексті, починаючи із заголовку; емотивними компонентами, що відіграють регулюючу роль у розумінні змісту тексту; супрасегментними характеристиками, що впливають на формування зтексту як носія іррадіовального смислу. Гармонійне відтворення смислового простору текстів сучасної християнської протестантської літератури в процесі транспонування іррадіовального смислу відбувається завдяки наявній у перекладачів релігійній та мовній ерудованості, що дозволяє зберегти енергодинаміку тексту в процесі перекладу. Іноді відбувається нейтралізація емоційної складової тексту оригіналу в перекладі, що пов'язано зі специфікою сприйняття релігійної комунікації.

Текст оригіналу:

The surprising fact of the matter is that self-centeredness, or narcissism, has been shown to result from self-loathing, not self-liking. The self-centered person feels empty and tries to feel this painful void with bragging, competing, triumphing over others, and so forth. In the self-liking person, the civil war of self-acceptance is over. The guns are quiet. The darkness is gone [John Powell «Happiness is an inside job»].

Тексти перекладу:

1. Дивовижним є те, що цей егоцентризм, або нарцисизм, насправді походить від ненависті до себе, а не від любові. Егоцентрична особа відчуває порожнечу в собі й намагається заповнити цю болісну пустку хвалюбою, змаганням, тріумфом над іншими і т.ін. В особі, яка себе любить, громадянська війна за самоприйняття закінчилася. Гвинтівки мовчать. Темрява розвіялася [Д. Павел «Твоє щастя залежить від тебе»].

2. Цікаво, що по суті справи виявляється, що егоїзм, або нарцисизм, є наслідком ненависті до самого себе, а ніяк не любові. Егоїстична людина відчувається порожньою та намагається заповнити порожнечу через вихвалання, змагання з іншими та перемогу над ними, а також іншими подібними шляхами. Війна за самоприйняття у свідомості людини, що любить себе, закінчена. Зброю покинуто. Морок залишився позаду [за матеріалами лінгвоперекладацького експерименту].

В обох текстах перекладу повністю передано експресивне наповнення лексичних одиниць, що є невід'ємним компонентом презентації енергожиття тексту. Щодо глибини транспонування іррадіовального смислу, то в тексті 2 перекладач не повертає уваги до характеру війни, а в тексті 1 її представлено як «громадянську», під час якої, як відомо, громадяни однієї країни та нації вбивають одне одного з певних причин – брат брата, батьки дітей, діти батьків тощо. Наголошено на страхітті того, що відбувається всередині людини за наявності самовідторгнення. Для відтворення лексеми «guns» перекладачі обрали конкретизувальну опцію «гвинтівки»

та загальнювальну «зброя». У першому випадку мається на увазі тільки вогнепальна зброя, у другому – будь-яка. Також різну енергетичну динаміку мають конструкції «*гвинтівки мовчать*» (але готові знову до бою) та «*зброю покинуто*» (і вибір за людиною, повертатися за нею чи ні, її відкладено зовсім).

Транспонування асоціативно-семіологічного смислу здійснюється в фатичному полі завдяки взаємодії та взаємопроникненню культур. Гармонійне відтворення смислового простору текстів сучасної християнської протестантської літератури в процесі транспонування асоціативно-семіологічного смислу відбувається завдяки наявності енциклопедичної компетенції у перекладача. Фактичне поле не відіграє вирішальної ролі для визначення ступеня гармонійності відтворення смислового простору текстів сучасної християнської протестантської літератури, оскільки одиниць, що репрезентують асоціативно-семіологічний смисл не є багато, і навіть похибки у їхній передачі мовою перекладу не призводять до дисгармонії під час формування інтегрального смислу цілого тексту.

У книзі Д. та С. Елдредж «Чарівна» (John and Stasi Eldredge «Captivating») є такий фрагмент: *He [Lucifer] wanted to be the star. He wanted the attention, the adoration for himself. ("Mirror, Mirror, on the wall..."*).

У цьому уривку є інтертекстуальне відсилання до казки «Білосніжка та сім гномів» і ще глибше до казки О. Пушкіна «Казка про мертву царівну та сімох богатирів», перекладеною українською Наталею Забілою. Проте, перекладач обирає буквальне відтворення «Дзеркальце, дзеркальце на стіні...», а не можливе «Любе дзеркальце, скажи...», яке викликало б відповідні асоціації й посилювало б творення образу у свідомості реципієнта. Під час проведення експерименту підтвердилося невпізнання або ігнорування інтертекстуальних зв'язків. У фрагменті з книги Д. Елдредж «Дике серце» (John Eldredge «Wild at heart») є відсилання до історії спокушення Ісуса Христа в пустелі після сорокаденного посту: *The wilderness trial of Christ is, at its core, a test of his identity. "If you are who you think you are..."*. Але під час перекладу цей зв'язок ніяк не віддзеркалюється:

1. *Випробування пустиннею є для Ісуса по суті перевіркою його ідентичності – якщо ти є тим, ким себе вважаєш....*
2. *Випробування Христа дияволом у пустелі було, насправді, з'ясуванням Його сутності. «Якщо ти є тим, ким себе вважаєш ...»* [за матеріалами лінгвоперекладацького експерименту].
3. *У дикій природі Ісус Христос пройшов випробування, яке по суті було підтвердженням того, хто він є насправді. «Якщо ти той, ким себе вважаєш ...»* [за матеріалами лінгвоперекладацького експерименту].

Наявність лапок у тексті оригіналу явно вказує на цитату, висловлювання того, хто щось стверджує. Таких у пустелі було двоє – Ісус та диявол, але сумніви виражав тільки останній. Тому це його слова, отже відсилання до Нового Заповіту, Євангелія від Матвія 4-го розділу є очевидним: «Коли Ти Син Божий...».

Методику аналізу ступеня гармонійного відтворення смислового простору тексту оригіналу в тексті перекладу представлено у вигляді піраміди, кожна грань якої відображає рівні лінгвоперекладацького аналізу. В основі піраміди – зміст тексту, транспонування якого означає здобуття фактуального смислу. Далі вибудовується

така ієрархія полів та смислів: полю автора відповідає модальний смисл, полю перекладача – індивідуально-образний смисл, полю реципієнта – рефлексивний смисл, енергетичному полю – іррадіювальний смисл, фатичному полю – асоціативно-семіологічний смисл. Кожне сполучення полів та смислів утворює свій рівень лінгвоперекладацького аналізу, кожне поле – етап у осягненні смислу, сам переклад є постійним сходженням до вершини.

Функціонування методики представлено на прикладі тексту сучасної християнської протестантської літератури англійською та українською мовами. Основні елементи цієї методики може бути використано для лінгвоперекладацького аналізу текстів інших стилів та жанрів (рис. 2).

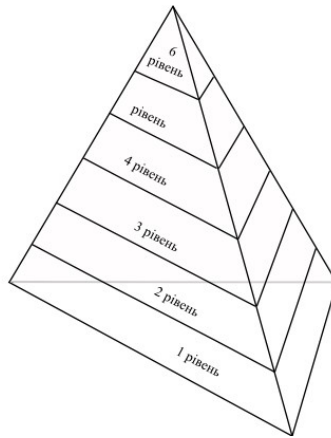

Рис. 2. Методика аналізу ступеня гармонійного відтворення смислового простору тексту оригіналу в тексті перекладу

У *висновках* узагальнено основні теоретичні та практичні результати роботи, окреслено перспективи подальшого дослідження.

ВИСНОВКИ

Концепція перекладацького простору Л. Кушніної, розроблена з метою дослідження проблеми міжмовного та міжкультурного динамічного перекладацького процесу транспонування смислу тексту однієї культури в текст іншої культури з її головними питаннями про механізм осягнення та передачі смислу іншомовного тексту під час перекладу, про рівні глибини смислу висловлювання, про експліцитність та імпліцитність смислів, про асоціативні смислові зв'язки тексту з іншими текстами і з усіма суб'єктами перекладацької комунікації, про закономірності синергетичної взаємодії смислових потоків, про виявлення одиниці смислу як одиниці перекладу, про основні закономірності смислотворення, смислотранспонування, смислоформування тощо має, порівняно з іншими концепціями, ту перевагу, що вона володіє достатньою

евристичною силою для вивчення, моделювання та інтерпретації процесу перекладу, що розуміється як процес смислотранспонування. Евристична значимість цієї концепції полягає в тому, що вона надає можливість 1) розкрити природу процесу перекладу як міжмовного та міжкультурного динамічного процесу транспонування смислу, що протікає в континуумі перекладацького простору; 2) розкрити значимість образу тексту, що виступає інтегративною одиницею відображення смислу тексту; 3) обґрунтувати принципи синергетики, що дають уявлення про системи високого ступеню складності, де відбуваються фундаментальні процеси самоорганізації, застосувавши їх до категорії перекладацького простору з метою осягнення його особливостей. Також зазначені принципи є базою для постулювання поліваріантності протікання динамічних процесів й необмеженої кількості можливих варіантів перекладу одного й того ж самого тексту оригіналу в іншу мову та культуру, кожний з яких здатен до самостійного існування та функціонування. Сам термін «перекладацького простору» було введено до наукового вжитку Л. Кушніною з метою означення простору природного експерименту, спрямованого на транспонування смислу тексту. Відповідно до концепції, розглядаються три вектори його розвитку: на матеріалі гетерогенних полів перекладацького простору, на функціонуванні імпліцитних текстових вимірів, на реалізації процесу транспонування смислів.

Текст з позицій концепції перекладацького простору постає як сукупність знакових одиниць, об'єднаних смисловим зв'язком, відкритих для встановлення нових смислових зв'язків, що виникають в результаті здатності тексту до транспонування смислу, що міститься в ньому, на всіх рівнях, в усіма мовах. Експліцитний, поверхневий рівень смислу проявляється у змісті тексту. Імпліцитні рівні смислу, що відображають глибинні смислові внутрішньотекстові та міжтекстові зв'язки, знаходяться на різній глибині, проявляючись у передтексті, підтексті, контексті, затексті, інтертексті – імпліцитних текстових вимірах, існування яких є сутнісною властивістю тексту. Відповідно, текст є формою існування та буття смислу.

Категорія смислу є найважливішим лінгвоперекладацьким фактором, динамічним багатовимірним та багаторівневим утворенням. Згідно з концепцією перекладацького простору, в тексті розрізняють диференційні смисли, які формуються в гетерогенних полях перекладацького простору, й інтегральний смисл, який, за результатами дослідження, не є сумою диференційних смислів, що містяться в ньому, але результатом їхньої синергетичної взаємодії й взаємовпливу, що можна здобути з субстанції, як тексту оригіналу, так і текстів перекладу. В рамках концепції перекладацького простору подається лінгвоперекладацький аналіз всіх виявлених диференційних смислів, сутність яких може бути зведено до такого: модальний смисл – диференційний, глибинний смисл, що закладається в текст його автором, відображає погляд на світ, властивий автору, його відношення до світу, його тлумачення референтної ситуації. Автор-адресант конструє текст так, якою є його, авторська модель світу, як вона узгоджується із ситуативними потребами комунікації. Модальний смисл текстів сучасної християнської протестантської літератури – проповідь Євангелія з метою пробудження людини для спасіння та відкриття найпотаємніших дверей серця для зцілення та наповнення любов'ю Ісуса Христа. Процес транспонування модального смислу перекладач починає з девер-балізації, з

пошуків пресупозицій, авторських інтенцій, іншими словами, з розумової реконструкції передтексту. Саме схема розгортання авторської думки є смисловим центром модального смислу, його має досягнути перекладач в рамках перекладацького простору.

Рефлексивний смисл – диференційний, глибинний, імпліцитний смисл, що формується в полі реципієнта перекладацького простору. Він є результатом рефлексії адресата на висловлювання адресанта. Рефлексивний смисл базується на тезаурусі реципієнта, його уявленнях та поняттях, його асоціаціях, суб'єктивній картині світу, знаннях про адресанта, його можна вважати свого роду актуалізацією модального та індивідуально-образного смислів. Поле реципієнта тяжіє до перевираження, коли смисл повертається до словесної оболонки іншої мови, пройшовши крізь категорію образу. Рефлексія над текстами сучасної християнської протестантської літератури не передбачає наявності виключних знань з певної області, оскільки вони є орієнтованими на обговорення та вирішення споконвічних проблем людства. Наявність релігійної ерудиції полегшує сприйняття та розуміння, поглиблюючи контекст, в рамках якого формується та функціонує рефлексивний смисл.

Індивідуально-образний смисл має в переліку смислів особливу роль, оскільки кристалізує в собі індивідуальний образ тексту, динамічного та рухомого, такого, що розвивається та саморозвивається в перекладацькому просторі. Його формуванню сприяє підтекст, який може виявитися не тільки глибинним, а й надглибинним утворенням, в результаті чого індивідуально-образний смисл формує, значною мірою, інтегральний смисл тексту перекладу. Індивідуально-образний смисл тексту сучасної християнської протестантської літератури формується єдинообразно, що пов'язано із специфікою жанру релігійної літератури, який обмежує обсяг можливих інтерпретацій, як локального, так і глобального характеру, тому індивідуально-образний смисл в перекладацькому просторі формується та функціонує без суб'єктивних відхилень.

Іррадіювальний смисл існує на тлі енергетичного поля тексту, яке виникає навколо тексту, створюючи особливу ауру та має свій власний смисловий простір, який не конкурує з жодним іншим виявленим смислом. Він є глибинним, або надглибинним, імпліцитним рівнем смислу, який стає джерелом багатосмисленості тексту. Це означає, що й текст оригіналу, й текст перекладу містять свої глибини багатосмисленості, які можуть співпадати, частково перетинатися, розходитися та сходитися. Іррадіювальний смисл породжується в результаті затексту і може бути джерелом прирощення смислу, залежно від своєрідності розгортання перекладацького простору. Згідно з результатами дослідження, іррадіювальний смисл може вбачатися та усвідомлюватися перекладачем через розмір складових компонентів тексту (ритм структури), елементи повтору та емоційне наповнювання лексичних одиниць, що відображують енергожиття прозового твору, яким, зокрема, є текст сучасної християнської протестантської літератури.

Асоціативно-семіологічний смисл – це імпліцитний диференційний смисл, що породжується у фатичному полі перекладацького простору завдяки приналежності кожного тексту до простору інтертекстуальності. Асоціативно-семіологічний смисл характеризується глибинністю, невичерпністю, багатовимірністю. Він відображується

в текстах сучасної християнської протестантської літератури в основному через цитування Біблії, але саме цей смисл є найбільш чутливим до наявних лагун у загальних та прикладних знаннях перекладача, зокрема, там, де інтертекстуальні зв'язки виходять за межі релігійної літератури.

Осягнення інтегрального смислу цілого тексту можливе шляхом осягнення його диференційних смислів, кожний з яких розкриває одну грань, а їхня синергія породжує сукупний ефект у вигляді шуканого смислу.

Процес осягнення смислу цілого тексту перебуває під безпосереднім впливом дискурсу, з яким текст взаємодіє та в рамках якого перебуває. Релігійний дискурс є особливим типом інституціонального дискурсу, спеціалізованим клішованим різновидом спілкування, суворо регламентованим як за змістом, так і за формою. Протестантський дискурс є різновидом релігійного дискурсу, що характеризується наявністю єдиного ключового концепту (Віра), єдиним джерелом віри (Біблія), Христокентризм, антропоцентризмом. Саме ці характеристики відображено в текстах сучасної християнської протестантської літератури, яка почасти виступає тлумаченням місць Святого Письма щодо аспектів людського життя. Регламентация текстів цього жанру обмежує обсяг інтерпретацій, заперечуючи будь-які відхилення або суб'єктивні перекладацькі тлумачення прописаного в тексті. Осягнення смислу ґрунтується на когнітивному процесі розуміння, в основі якого перебувають принцип енциклопедичної компетенції, принцип структурування знань за предметними областями, принцип герменевтичного кола, принцип модально-ціннісного сприйняття дійсності та тексту. всі похибки та відхилення в процесі перекладу текстів сучасної християнської протестантської літератури є результатом відсутності розуміння того чи іншого аспекту смислового простору тексту.

Категорія гармонії та ідея породження гармонійного тексту перекладу є природним закономірним результатом процесу смислотранспонування. Поняття гармонійності не суперечить традиційним поняттям адекватності та еквівалентності, але виступає гіперонімом до них. Проблема досягнення гармонійності перекладу ставить перед перекладачем нові завдання, які він може вирішити, спираючись на концепцію перекладацького простору. За результатами лінгвоперекладацького експерименту було доведено, що гармонізація смислу в процесі перекладу текстів сучасної християнської протестантської літератури відбувається за «вертикальною» ієрархією смислів, що транспонуються – від фактуального смислу, крізь модальний, індивідуально-образний, рефлексивний, іррадіювальний смисли, до асоціативно-семіологічного смислу. Було встановлено, що фактуальний, модальний, індивідуально-образний, рефлексивний смисли відтворюються на 100% безпомилково, що пов'язано із специфікою жанру та впливом релігійної дискурсивної практики. Стосовно іррадіювального та асоціативно-семіологічного смислів, експеримент показав, що нейтралізація емоційного забарвлення під впливом суб'єктивного сприйняття специфіки релігійної комунікації та лагуни в енциклопедичній компетенції не дозволили подолати бар'єр у 85 %. Однак, результати експерименту також показали, що наявні похибки не призводять до дисгармонії у відтворенні та сприйнятті текстів сучасної християнської протестантської літератури.

Зазначену «вертикальну» ієрархію смислів, що транспонуються, покладено в основу методики аналізу ступеня гармонійного відтворення смислового простору тексту оригіналу в тексті перекладу, представленій у вигляді піраміди, кожна грань якої відображає рівні лінгвоперекладацького аналізу. Ця методика може стати інтелектуальним інструментом перекладача й допомогти у породженні гармонійного тексту перекладу.

Подальшою перспективою наукового пошуку в обраному напрямку може бути дослідження перекладацького простору текстів інших жанрів, встановлення більш чітких критеріїв гармонійності тексту перекладу, дослідження ератологічних аспектів перекладу.

Основні положення дисертації відображено в таких публікаціях автора:

1. *Журавльова О. М.* Переклад як складова процесу інтерпретації тексту / О. М. Журавльова // Науковий вісник Херсонського державного університету: збірник наукових праць. – Випуск X. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2009. – С. 244–249. (Серія «Лінгвістика»)

2. *Журавльова О. М.* Реалізація інтерпретаційного потенціалу релігійного дискурсу в процесі перекладу / О. М. Журавльова // Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича : збірник наукових праць / наук. ред. Бунчук Б. І. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. – Вип. 506 – 508 : Слов'янська філологія. – С. 32–40.

3. *Журавльова О. М.* Синергетика тексту як основа оцінювання адекватності перекладу // Науковий вісник Херсонського державного університету: збірник наукових праць. Випуск XIV. – Херсон : ХДУ, 2011. – С. 218–222. (Серія «Лінгвістика»)

4. *Журавльова О. М.* Гармонізація смислового простору під час перекладу текстів сучасної християнської протестантської літератури / О. М. Журавльова // Наукові записки. Серія «Філологічна». Випуск 36. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2013. – С. 312–313.

5. *Журавльова О. М.* Смісловий простір тексту сучасної християнської протестантської літератури в перекладацькому аспекті / О. М. Журавльова // Мовні і концептуальні картини світу : збірник наукових праць. Випуск 43. – Ч. 2. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2013. – С. 41–47.

6. *Журавльова О. М.* Герменевтична основа інтерпретації текстів як перекладознавча проблема / О. М. Журавльова // Соціокультурні та етнолінгвістичні проблеми галузевого перекладу в парадигмі євроінтеграції : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 3 квітня 2008 р.) / За заг. ред. А. Г. Гудманяна, С. І. Сидоренка. – К. : НАУ, 2008. – С. 47–50.

7. *Журавльова О. М.* Функціонально-стилістичні особливості наукового дискурсу як перекладознавча проблема / О. М. Журавльова // Соціокультурні та етнолінгвістичні проблеми галузевого перекладу в парадигмі євроінтеграції : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 3 квітня 2009 р.) / За заг. ред. А. Г. Гудманяна, С. І. Сидоренка. – К. : НАУ «друк», 2009. – С. 77–80.

8. Журавльова О. М. Дискурсивні параметри наукового тексту / О. М. Журавльова // Українська наукова термінологія: збірник матеріалів науково-практичної конференції «Українська наукова термінологія. Проблеми перекладу» № 2. – К. : НВП «Видавництво «Наукова думка» НАН України», 2009. – С. 125–138.

9. Журавльова О. М. Суб'єктивація перекладацького процесу під час інтерпретації та відтворення концептосфери релігійного дискурсу / О. М. Журавльова, О. В. Романенко // Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика : матеріали IV Міжнарод. наук.-практ. конф. (Київ, 1-2 квітня 2011 р.) / За заг. ред. А. Г. Гудманяна, С. І. Сидоренка. – К., 2011. – С. 80–86.

10. Журавлева О. М. Смысл и его функционирование в рамках переводческого пространства текста современной христианской протестантской литературы // IV Международная конференция, посвященная проблемам общественных наук : материалы Международной научн.-практ. конф. (Москва, 26 января 2013 г.). – М. : Центр гуманитарных исследований «Социум». – С. 25–26.

11. Журавльова О. М. Транспонування іррадіювального смислу в процесі перекладу / О. М. Журавльова, О. В. Романенко // Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика : матеріали VI Міжнарод. наук.-практ. конф. (Київ, 5-6 квітня 2013 р.) / За заг.ред. А. Г. Гудманяна, С. І. Сидоренка. – К., 2013. – С. 152–155.

АНОТАЦІЯ

Журавльова О. М. Гармонізація смислу в перекладі релігійних текстів. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.16 – перекладознавство. – Державний заклад «Південно-український національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» МОН України, Одеса, 2013.

Дослідження присвячене вивченню смислового аспекту відтворення українською мовою англійських текстів сучасної християнської протестантської літератури.

Схарактеризовано концепцію перекладацького простору з позиції перекладу текстів сучасної християнської протестантської літератури; досліджено категорію смислу в рамках перекладацького простору текстів сучасної християнської протестантської літератури; уведено поняття смислового простору тексту як синергетичного процесу в понятійний апарат лінгвоперекладознавчого дослідження. У роботі виокремлено дискурсивні, когнітивні та жанрово-історичні чинники впливу на ступінь гармонійного відтворення смислового простору тексту оригіналу в тексті перекладу, визначено ступінь впливу релігійної дискурсивної практики та її жанрово-історичного підґрунтя на ступінь гармонійності транспонування смислової доміанти в процесі перекладу текстів сучасної християнської протестантської літератури. Висвітлено процес гармонізації смислу в рамках концепції перекладацького простору в англо-українському напрямі перекладу текстів сучасної християнської протестантської літератури. Описано методику аналізу ступеня гармонійного відтворення смислового простору тексту оригіналу в тексті перекладу.

Ключові слова: перекладацький простір, смисловий простір, процес смисло-транспонування, гармонізація смислу, текст сучасної християнської протестантської літератури, дискурсивно-когнітивна діяльність перекладача.

АННОТАЦІЯ

Журавлева О. М. Гармонизация смысла при переводе религиозных текстов. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.16 – переводоведение. – Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К.Д. Ушинского» МОН Украины, Одесса, 2013.

Исследование посвящено изучению смыслового аспекта воссоздания на украинском языке англоязычных текстов современной христианской протестантской литературы.

В диссертационном исследовании рассмотрена концепция переводческого пространства с позиций перевода текстов современной христианской протестантской литературы. Установлено, что данная концепция, основывающаяся на психолингвистических закономерностях, свойственных письменной речевой коммуникации и связанных с выявлением смысло- и текстопорождающих процессов, является базовой для выведения основных положений в аспекте критики перевода в рамках религиозной дискурсивной практики. Исследована категория смысла в рамках переводческого пространства текстов современной христианской протестантской литературы. Смысл является ключевым понятием переводческого пространства текстов современной христианской протестантской литературы, а текст и смысл – неразделимыми понятиями, которые непосредственно определяют степень гармоничности воссоздания на украинском языке англоязычных текстов современной христианской протестантской литературы.

Введено понятие смыслового пространства текста как синергетического процесса в лингвопереводоведческий понятийный аппарат. Смысловое пространство текста современной христианской протестантской литературы рассматривается как взаимодействие компонентов переводческого пространства: полей автора, переводчика, реципиента, имплицитных текстовых измерений и дифференциальных смыслов, которые ими продуцируются.

В работе определены дискурсивные, когнитивные и жанрово-исторические факторы, которые оказывают влияние на степень гармоничности воссоздания смыслового пространства текста оригинала в тексте перевода. Установлена степень влияния религиозной дискурсивной практики и ее жанрово-исторической базы на степень гармоничности транспонирования смысловой доминанты в процессе перевода текстов современной христианской протестантской литературы. Исследован процесс гармонизации смысла в рамках концепции переводческого пространства при переводе с английского языка на украинский текстов современной христианской

протестантской литературы. Описана методика анализа степени гармоничности воссоздания смыслового пространства текста оригинала в тексте перевода.

Ключевые слова: переводческое пространство, смысловое пространство, процесс смыслотранспонирования, гармонизация смысла, текст современной христианской протестантской литературы, дискурсивно-когнитивная деятельность переводчика.

SUMMARY

Zhuravliova O.M. Sense harmonization in translation of religious texts. – Manuscript.

The Thesis for a candidate degree in philology, Speciality 10.02.16 – Translation studies. – State institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky” of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Odesa, 2013.

The dissertation research is devoted to the examination of the sense-based principles of the English modern Christian Protestant texts’ rendering into Ukrainian.

The translation space conception as for the translation of the modern Christian Protestant texts is characterized; the “sense” category in the framework of the modern Christian Protestant text translation space is researched; the notion of the sense space as the synergetic process is introduced. The discourse, cognitive, genre and historical factors which influence the level of the original text sense space harmonious rendering in the text of translation are determined; the level of the religious discourse and its genre and historical background influence on the process of the modern Christian Protestant texts’ sense dominant harmonious transposition into the Ukrainian text of translation is defined. Conceptual principles of the cognitive nature of translation are established. The sense harmonization process in the framework of the translation space conception in the process of translating English modern Christian Protestant texts into Ukrainian is highlighted. Methods for analyzing the level of the original text sense space harmonious rendering in the text of translation is described.

Key words: translation space, sense space, sense transposition process, sense harmonization, modern Christian Protestant text, discourse and cognitive activity of a translator.

Підп. до друку 14.09.13. Формат 60×84/16. Папір офс.
Офс. друк. арк. 1,16. Обл.-вид. арк. 1,25.
Тираж 100 пр. Замовлення № -1.

Видавець і виготовлювач
Національний авіаційний університет
03680, Київ-58, проспект Космонавта Комарова, 1.

Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 977 від 05.07.2002